

Så skördas torv

- för odling, energi, djurhållning och mycket mer

Torv kan användas till mycket. Idag används torven främst till odling, energi och djurhållning men den kan också användas som filter för sanering, som fibrer i textilier och som byggmaterial.

Torven skördas på olika sätt beroende på mossen den skördas från och vad den ska användas till. Här får du veta lite mer om de olika produktionsmetoderna för torv; fräs- och harvtorv, blocktorv, grävtorv samt stycketorv.

Sverige har näst intill oändliga mängder torv och tillväxten är större än uttaget. Torven som skördas i Sverige kommer enbart från dränerade torvmarker, som tidigare dikats ut och som idag läcker koldioxid. Vid efterbehandling av marken skapas dessutom ett högre naturvärde än vad marken hade innan och bidrar till att öka den biologiska mångfalden.

Frästorv och harvtorv

De största volymerna torv skördas som frästorv och harvtorv. Torven skördas genom att ett tunt skikt på 1,5-2cm fräses eller harvas upp för att sedan vändas och torkas två till tre dagar. Under torktiden måste torven varsamt vändas ett par tre gånger. Därefter samlas den upp i strängar med hjälp av skrapor för att kunna lastas ut från mossen.

Torven läggs i stackar där den förvaras tills den transporteras till kunden. Stackarna täcks med plast för att minska syretillförsel och hålla torven torr från snö och regn. En stack kan förvaras i flera år och kan därför fungera som ett beredskapslager.

Torven kan, på samma yta, skördas upp till 5-10 gånger per år, beroende på vädret. Hur många år ytan kan nyttjas beror på hur tjockt torvlager det finns i mossen, tex Norrbumyren har skördats sedan 1983 och producerar än idag torv som kan användas för olika ändamål.

Torv kvaliteten och användningen avgör skördemetoderna. Harvtorv används oftast till odling och stallströ, där torvens struktur spelar en viktig roll. Den är ljusare och skördas lite fuktigare. Den mörkare torven längre ner i mossen, kan skördas som frästorv och torkas lite mer och används främst till energi.

Blocktorv

Ljus, inte alltför humifierad torv kan även skördas som blocktorv. Blocktorven skärs med en speciell maskin och lyfts upp på hösten. Blocken får sedan stå ute på mossen under fryspenoden. På våren/försommaren staplas torvblocken varsamt för hand i stackar på ett speciellt sätt för att få god luftcirkulation mellan blocken så att de torkar. Stackarna täcks med plast för att skyddas mot regn.

Frysning och den långsamma torkningen gör att blocktorven får väldigt bra vattenupptagningsförmåga och med en varsam förädling behålls större bitar i slutprodukten, vilket gör den väldigt bra för odling.

När blocken har torkat körs de till fabrik där torven förädlas. Den mals eller rivs och siktas ner till olika fraktioner. Blocktorv används i yrkesodling och som stallströ. Den kan även användas som tex byggblock i trädgårdar.

Foton:

Fräs-/harvtov skördas, Neova

Fräs-/harvtovs ilandkörs, Neova

Blocktorv på tork innan stackning, Söftesmåla Naturtorv

Grävtorv

Grävtorven grävs upp med en grävmaskin och läggs i högar eller strängar ute på torvtäkten så att vattnet får rinna ur. Det är bara den svarta torven längst ner i en mosse som skördas på detta vis.

Torven får ligga kvar på täkten över vintern, på vissa ställen får den ligga över sommaren då det till exempel enbart går att köra på myren när tjälen ligger. Det bästa resultatet på torven får man om den ligger ett år så den hinner vattna ur ordentligt.

Grävtorven används till växtodling och är lite för blött för energi- och ströändamål. Den blandas alltid med ljusare torv och är vanlig i konsumentjordar där den bidrar med sin mörka färg, vatten- och näringshållning.

Vill man tex göra en naturfågelsjö vid efterbehandlingen så måste man ta bort all torv och då är detta en bra metod. Vill man däremot odla på marken så behöver en viss mängd torv sparas.

Metoden kan uppfattas mindre varsamt än andra metoder eftersom maskinerna gräver upp all torv. Det innebär dock att man nyttjar torvtäkten fullt ut och förhindrar fortsatt koldioxidutsläpp samt bidrar till att höja resultatet av efterbehandlingen.

Metoden dammar inte heller och har lägre brandrisk vid skörd eftersom den är blöt. På vissa ställen kan man kombinera olika metoder och skörda genom tex harvning först och sedan gräva upp den sista torven. Det är idag svårt att få täktstillstånd och då vill man ofta nyttja möjligheten att skörda alla torv som finns på täkten fullt ut.

Stycketorv

Vid stycketorv används vanligtvis en torvmaskin med en inmatningsskruv som tar upp torven ca 30-40 cm under ytan där den är fuktig. Torven matas in i ytterligare en skruv, ungefär som en köttkvarn, och det kommer ut torv i form av korvar.

Efter upptagning ska torven torka i ca två veckor, beroende på väder, under den tiden vänds torven ett par tre gånger. Detta måste ske varsamt för att inte smula sönder torvbittarna.

Därefter läggs torven upp i strängar för att sen kunna lastas ut från myren. För en effektiv ilandköring ska strängarna vara så raka och höga som möjligt. Ilandkörning är ett branschuttryck som innebär att torven transporteras till stacken, dvs det torvlager där torven förvaras tills den går vidare ut till kunderna.

Stycketorv kan skördas två till fyra gånger per år beroende på vädret och den används i stort sett endast till energi.

Foton:

Högläggning av grävtorv på mosse, Hasselfors Garden
Stycketorv skördas, Neova

Nedersta bilden visar den efterbehandlade Nygårdsmossen. Vid efterbehandling av torvtäcker gynnar vi klimatet och den biologiska mångfalden och skapar nya viltvatten i våra landskap.

Tack för värdefull hjälp med fakta:

Pia Holmberg och Fredrik Rähms, Hasselfors Garden
Eric Hjalmarsson, Mullmäster
Rita Larsson och Nils-Erik Bodén, Neova